

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра соціальної економіки
(назва кафедри)

Проректор із навчально-методичної роботи

Каріна ПЕМАШКАЛО

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 23 «Соціальна робота»

спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»

освітньо-професійна програма «Управління соціальною сферою»

Завідувач(ка) кафедри соціальної економіки
(назва кафедри)

(підпис)

Галина НАЗАРОВА
(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми «Управління соціальною сферою»
(назва програми)

(підпис)

Юлія СОТНІКОВА
(прізвище та ініціали)

Укладачі:

(підпис)

Олег ІВАНІСОВ
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Олена ЛЕБЕДИНСЬКА
(прізвище та ініціали)

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2023

УДК 364(076.034)

Н31

Укладачі: О. В. Іванісов
О. С. Лебединська

Затверджено на засіданні кафедри соціальної економіки.
Протокол № 2 від 14.10.2022 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Наскрізна програма практики для студентів спеціальності Н31 232 "Соціальне забезпечення" освітньої програми "Управління соціальною сферою" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. О. В. Іванісов, О. С. Лебединська. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 34 с.

Наведено принципи, види, терміни та місце проведення практики. Уміщено процес організації, цілі та завдання практики. Подано вимоги до звіту з практики, форми та методи контролю, а також систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для роботодавців (стейкхолдерів), викладачів та студентів за спеціальністю 232 "Соціальне забезпечення" галузі знань 23 "Соціальна робота" освітньої програми "Управління соціальною сферою".

364(076.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

Наскрізню програму практики складено відповідно до Положення про проведення практики студентів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, розробленого згідно із Законом України "Про вищу освіту", Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.1993 р. № 93, Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, уведеного в дію наказом університету від 25.02.2021 р. № 82, стандартами вищої освіти, освітньо-професійною програмою "Управління соціальною сферою", першого (бакалаврського) рівня, спеціальності 232 "Соціальне забезпечення".

Програма практичної підготовки дозволяє здобувачам вищої освіти скласти чітке уявлення про те, що їм доведеться виконувати під час практики, як вирішити індивідуальне завдання, яку допомогу вони можуть дістати від керівників практики, закладу вищої освіти та підприємства (організації, установи), а також працівників (керівників) підприємства, із якими вони будуть зустрічатися під час практики.

Здобувачі вищої освіти дістануть необхідний обсяг практичних знань і умінь, відповідно до складених робочих програм практик.

1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик

1.1. Види практик (табл. 1): соціально-економічна, науково-дослідна, переддипломна.

Таблиця 1

Види практик

Курси	Назви практик	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кафедри, що забезпечують організацію	Тривалість практики	Семестри
III	Соціально-економічна	+	–	Соціальної економіки	2 тижні	6
IV	Науково-дослідна	+	–	Соціальної економіки	2 тижні	8
IV	Переддипломна	+	–	Соціальної економіки	6 тижнів	8

1.2. Характеристика практик (табл. 2).

Усі види практик є обов'язковими освітніми компонентами.

Таблиця 2

Характеристика практик

Курси	Назви практик	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестри	Форми контролю
III	Соціально-економічна	+	–	3	90	6	Звіт
IV	Науково-дослідна	+	–	3	90	8	Звіт
IV	Переддипломна	+	–	9	270	8	Звіт

1.3. Мета та основні завдання практик.

1.3.1. Соціально-економічна практика.

Метою соціально-економічної практики є розвиток професійної підготовки студентів, закріплення знань, які отримані в результаті навчального процесу, в умовах реальної практичної діяльності з соціального забезпечення різних груп населення.

Завданнями соціально-економічної практики є: вивчення та аналіз завдань і принципів функціонування державних установ та органів системи соціального забезпечення; вивчення та аналіз напрямів функціонування державних установ та органів системи соціального забезпечення; вивчення статусу та функціональних обов'язків посадових осіб державних установ й органів системи соціального забезпечення та правових основ їх діяльності; вивчення особливостей правового регламентування соціального забезпечення різних груп населення.

1.3.2. Науково-дослідна практика.

Метою науково-дослідної практики є набуття студентами досвіду самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань у соціальній сфері, підбір фактичного матеріалу для написання науково-дослідного завдання.

Завданнями науково-дослідної практики є набуття досвіду в дослідженні актуальної наукової проблеми, а також підбір необхідних матеріалів для написання науково-дослідного завдання.

1.3.3. Переддипломна практика.

Метою переддипломної практики є закріплення та поглиблення знань, які одержали студенти під час навчання, формування у них професійних знань і навичок для прийняття самостійних рішень під час практичної роботи у галузі соціального забезпечення, формування потреби щоденно поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати в подальшій діяльності.

Завданнями переддипломної практики є: закріплення, розширення та поглиблення теоретичних знань з метою формування вміння використовувати функціональні обов'язки в межах посад спеціалістів із соціальної роботи, визначених вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики і посадовими обов'язками; уміння використовувати набуті теоретичні знання, розвивати професійне мислення, критичне осмислення розвитку певних процесів, визначення основних чинників впливу на них, прогнозування

їхніх дії у перспективному періоді та обґрунтування рішень управлінського типу; набуття практичного досвіду роботи в соціальній сфері та навичок самостійного дослідження розвитку соціально-економічних відносин як елемента науково-дослідної роботи, пошуку та формування нових знань теоретичного і практичного значення; розвиток уміння самостійного поповнення й оновлення своїх знань і їхнього творчого використання у практичній діяльності; збирання фактичного матеріалу для написання бакалаврської дипломної роботи; набуття навичок роботи в сфері професійної діяльності за спеціальністю 232 "Соціальне забезпечення".

1.4. Заплановані компетентності та результати навчання (табл. 3):

Таблиця 3

**Заплановані компетентності
та результати навчання**

Назви практик	Спеціальні компетентності (СК)	Загальні компетентності (ЗК)	Результати навчання (РН)
1	2	3	4
Соціально-економічна (ОК33)	СК3. Здатність консулювати з питань соціального забезпечення різні групи населення, що опинилися у складних життєвих обставинах	–	РН6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту
	СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні	–	РН23. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ, проблем в однієї або декількох професійних сферах з урахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків

1	2	3	4
Соціально-економічна (ОКЗЗ)	СК15. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної допомоги для виконання завдань професійної діяльності	–	РН23. Виконувати між-дисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ, проблем в однієї або декількох професійних сферах з урахуванням ризиків і можливих соціально-економічних наслідків
	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту
	–	ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	
	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки
	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН23. Виконувати між-дисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ, проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків

1	2	3	4
Соціально-економічна (ОК33)	–	ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення	РН23. Виконувати між-дисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ, проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків
Науково-дослідна (ОК38)	СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави	–	РН13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення
	СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави	–	РН14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами
	СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави	–	РН16. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті соціальних груп населення
	СК1 Здатність аналізувати суспільні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави	–	РН17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні
	СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави	–	РН18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги

1	2	3	4
Науково-дослідна (ОК38)	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки
	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні
	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги
	–	ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	
Переддипломна (ОК40)	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні
	–	ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги
	–	ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	

2. Зміст практик

2.1. Соціально-економічна практика.

Зміст практики визначається робочою програмою практики, яка розробляється кафедрою соціальної економіки згідно з навчальним планом та розглядається на засіданнях кафедри, затверджується проректором.

Зміст робочої програми практичної підготовки фахівців (практики) відповідає Положенню про проведення практики студентів закладів вищої освіти України, нормативним документам Міністерства освіти і науки України щодо практики студентів, освітньо-кваліфікаційній характеристиці, освітньо-професійній програмі та навчальному плану підготовки фахівців, містити критерії оцінювання знань, умінь та навичок, які студенти досягли за результатами практики.

Зміст соціально-економічної практики визначається її призначенням, яке загалом полягає в підготовці студентів до майбутньої самостійної трудової діяльності у галузі соціального забезпечення, їх професійної адаптації до реальних умов соціальної діяльності шляхом виконання функцій і процедур, характерних для посад, які може посісти майбутній фахівець відповідно до кваліфікаційних вимог.

Практику на підприємствах (установах) розпочинають із ознайомлення студентів-практикантів із організаційною структурою бази практики, її традиціями, досягненнями. Організовується зустріч практикантів із працівниками, які будуть причетні до виконання програми практики.

Під час проходження практики студентам-практикантам видаються індивідуальні завдання, які містять перелік питань, що підлягають опрацюванню. Виконання індивідуальних завдань студентами є обов'язковим. Зміст і обсяг індивідуальних завдань визначає науковий керівник студента. Під час виконання програми практики студент має користуватися відповідними джерелами інформації.

У рамках соціально-економічної практики студент має провести оцінювання таких показників:

1. Аналіз показників демографічного стану:

динаміки чисельності населення, зокрема працездатного;
аналіз міграції населення та ін.

2. Аналіз зайнятості та безробіття населення:

динаміка рівня зайнятості та безробіття.

3. Аналіз доходів та витрат населення:

динаміка розміру і складу доходів та витрат населення;
оцінювання бідності населення.

4. Аналіз соціального захисту та соціального забезпечення населення:

соціальний захист і соціальне забезпечення економічно активного населення;

соціальний захист та соціальне забезпечення соціально вразливих верств населення.

5. Аналіз рівня життя та заробітної плати населення:

динаміки ВВП на душу населення;

динаміки мінімальної та середньомісячної заробітної плати.

6. Аналіз пенсійного забезпечення населення:

динаміка чисельності осіб пенсійного віку;

динаміка розміру пенсійного забезпечення.

7. Аналіз рівня освіти населення:

динаміка кількості осіб, що мають вищу, неповну вищу та незакінчену вищу освіту, середню, спеціальну освіту;

динаміка середнього рівня освіти по рокам.

Кожен студент повинен мати доступ до законодавчих, інструктивних та інших нормативних матеріалів, користуватися довідниками, статистичними та фінансовими звітами, матеріалами аналітичних оглядів, аудиторських перевірок тощо.

Матеріали, отримані студентом під час виконання індивідуального завдання, мають використовуватися під час підготовки доповідей на наукову студентську конференцію та наукових статей.

Звіт готується у формі проєкту, має відобразити всі аспекти діяльності студента на місцях проходження практики та може бути структуровано у такий спосіб (у порядку перерахування): титульний аркуш, зміст; вступ; основна частина; висновки та пропозиції; список використаних джерел; додатки.

Вступ – це обґрунтування актуальності та практичної значущості обраної теми роботи, особливостей постановки і вирішення питань стосовно конкретних умов дослідження (2 – 3 с.).

В *основній частині* необхідно: провести оцінювання показників діяльності підприємства або установи та навести рекомендації щодо вдосконалення управління на об'єкті дослідження; подати пропозиції й обґрунтування

доцільності рішення щодо удосконалення досліджуваного предмету в системі управління підприємством, а також дати оцінку економічного ефекту від можливого впровадження рекомендацій та управлінських рішень (до 25 с.).

Висновки та пропозиції щодо вдосконалення діяльності підприємства. Узагальнюючи проведений аналіз досліджуваної проблеми, студент має стисло сформулювати головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності підприємства – бази практики (до 3 с.).

Список використаних джерел. Обсяг списку літератури до 20 джерел. Оформлюється у відповідності до стандарту ДСТУ 8302:2015.

Додатки. У додатках рекомендується наводити: статут підприємства; положення про функціональні підрозділи, посадові інструкції фахівців, штатний розпис, форми бухгалтерської, фінансової і статистичної звітності (№ 1 "Баланс"; № 2 "Звіт про фінансові результати"; № 1-ПВ "Звіт з праці", № 3-ПВ "Звіт про використання робочого часу"; № 1-м, 2-м "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", інші), договори з постачальниками, організаційно-розпорядницькі документи: накази, розпорядження, інструкції, довідкова інформація до аналітичних і прогнозних розрахунків.

Текст звіту має бути набрано на комп'ютері. Обсяг текстової частини – 30 – 35 сторінок формату А4.

Звіт з практики підписується студентом на титульній сторінці з зазначенням дати. Керівник практики ретельно перевіряє звіт з практики, дає загальну оцінку проведеної роботи та вирішує питання про допуск студента до захисту звіту. Разом зі звітом з практики студент здає щоденник практики, оформлений у належний спосіб.

2.2. Науково-дослідна практика.

Науково-дослідна практика має на меті освоєння студентом методики проведення всіх етапів науково-дослідних робіт у сфері соціального забезпечення – від постановки завдань дослідження до апробації його результатів. Вона направлена на глибоке та системне дослідження відповідної тематики, осмислення наукових термінів і категорій, дослідження стану галузі, до якої належить майбутній об'єкт дослідження. Науково-дослідна практика складається з таких етапів:

1. Отримання календарно-тематичного плану проходження практики від керівника науково-дослідної практики.

2. Вибір теми дослідження, оцінювання ступеня її розроблення на початок проходження практики.

3. Вивчення фахових джерел з обраної теми дослідження, їхній критичний аналіз.

4. Окреслення кола проблем, які потребують вирішення. Конкрети-зація теми дослідження, обґрунтування її актуальності.

5. Оформлення бібліографії з теми, обраної для дослідження.

6. Постановка цілі та конкретних завдань дослідження, складання плану проведення досліджень.

7. Вибір методів (методики) проведення дослідження.

8. Збір та оброблення даних з теми дослідження. Проведення науко-вих досліджень.

9. Формулювання висновків і пропозицій за результатами дослі-дження.

10. Апробація основних результатів дослідження (опублікування наукової статті, тез, виступ на конференції тощо).

11. Оформлення звіту про проходження практики.

Під час вибору напряму науково-дослідної практики, насамперед, треба врахувати, що пошуково-дослідницька тема має бути: актуальною як з практичного, так і з теоретичного погляду; посильною для виконання; перспективною для подальшого продовження роботи в цьому напрямі в студентському науковому товаристві; достатньо забезпеченою від-повідним первинним матеріалом; безумовно, цікавою для дослідника, що стимулює пошукову ініціативу.

Зміст практики має виявити рівень загальнотеоретичної та спеці-альної підготовки студента до виконання майбутньої кваліфікаційної ро-боти, його здатність і вміння використовувати здобуті теоретичні знання та практичний досвід для вирішення проблемних завдань за відповідною спеціальністю. За змістом звіт науково-дослідної практики складається з трьох частин:

1) теоретичної (формування теоретико-методичної бази досліджен-ня, її критичне опрацювання);

2) аналітичної (висвітлення результатів аналізу статистичних й ін-ших даних, визначення тенденцій розвитку галузі соціального забезпе-чення, в якій діє об'єкт дослідження, її стану, проблем і перспектив роз-витку);

3) проєктної (формулювання узагальнень, висновків, рекомендацій).

Звіт з науково-дослідної практики має бути виконаним згідно з вимогами, встановленими стандартом для оформлення текстових документів.

Звіт з науково-дослідної практики складається з двох частин: текстової та додатків. Рекомендований обсяг звіту – 25 – 30 сторінок друкованого тексту (без урахування додатків). У текстовій частині звіту має міститися графічний матеріал – таблиці, рисунки (графіки, діаграми, логічні схеми тощо).

Тематики завдань до науково-дослідної практики наведено у додатку А.

2.3. Переддипломна практика.

Під час проходження переддипломної практики студенти-практиканти мають ознайомитися із: статутом підприємства; нормативно-правовими документами, що регламентують діяльність підприємства; формою власності; видами діяльності; організаційною структурою; специфікою діяльності різних служб і відділів підприємства; фінансовою звітністю та результатами господарської діяльності підприємства; посадовими інструкціями; розподілом обов'язків між працівниками.

Після ознайомлення та збору всієї необхідної інформації студент робить висновки щодо діяльності підприємства. Особливу увагу студенти повинні приділити аналізу та вивченню інформаційних матеріалів, пов'язаних із виконанням свого індивідуального завдання.

Переддипломна практика повинна стати першим етапом підготовки та збору матеріалів для написання студентами випускової роботи, на якому вони мають визначитися з напрямом та об'єктом її дослідження.

За підсумками проходження переддипломної практики бакалаврів студенти мають виконати, оформити та здати на кафедру звіт із проходження практики. Звіт з практики є результативною формою практики.

Зміст практики відповідає її завданням та включає такі питання: практичне освоєння особливостей та організації діяльності на досліджуваному підприємстві; оцінювання ефективності її здійснення.

Консультації керівника практики від університету проводяться згідно з графіком консультацій, який затверджено на кафедрі. Керівники практики під час проходження практики, що відбувається відповідно до навчального плану, мають координувати діяльність студентів під час практики та консультувати під час написання ними звіту з переддипломної практики.

Практику на підприємствах (установах) розпочинають із ознайомлення студентів-практикантів із організаційною структурою бази практики, її традиціями, досягненнями. Організовується зустріч практикантів із працівниками, які будуть причетні до виконання програми практики.

У межах переддипломної практики студент має провести оцінювання таких показників:

1. Аналіз показників демографічного стану:

динаміки чисельності населення, зокрема працездатного;

динаміки очікуваної тривалості життя;

динаміки приросту населення;

аналіз міграції населення та ін.

2. Аналіз зайнятості та безробіття населення:

динаміка рівня зайнятості та безробіття;

динаміка економічної активності населення;

динаміка чисельності безробітних на 1 000 зайнятих;

аналіз рівня працевлаштування населення та ін.

3. Аналіз доходів і витрат населення:

динаміка розміру та складу доходів і витрат населення;

факторний аналіз доходів та витрат населення;

оцінювання бідності за абсолютним і відносним критеріями й ін.

4. Аналіз соціального захисту та соціального забезпечення населення:

соціальний захист і соціальне забезпечення економічно активного населення;

соціальний захист та соціальне забезпечення соціально вразливих верств населення (пенсіонерів, осіб з інвалідністю, сімей з дітьми, багатодітних сімей, молоді, внутрішньо переміщених осіб та ін.).

5. Аналіз рівня життя та заробітної плати населення:

динаміки ВВП на душу населення;

динаміки інвестицій в основний капітал на душу населення;

динаміки мінімальної та середньомісячної заробітної плати;

динаміки заборгованості з виплати заробітної плати;

динаміки чисельності населення з доходами, нижчими за прожитковий мінімум;

динаміка виробничого травматизму та ін.

6. Аналіз пенсійного забезпечення населення:

динаміка чисельності осіб пенсійного віку;

динаміка розміру пенсійного забезпечення;

аналіз структури пенсіонерів за видами пенсій та ін.

7. Аналіз рівня освіти населення:

динаміка кількості осіб, що мають вищу, неповну вищу та незакінчену вищу освіту, середню, спеціальну освіту;

динаміка середнього рівня освіти за роками;

динаміка відношення кількості осіб, що навчаються до загальної чисельності населення та ін.

8. Аналіз стану охорони здоров'я населення:

динаміка чисельності закладів охорони здоров'я на чисельність населення;

динаміка рівня захворюваності населення та ін.

9. Аналіз структури сімей і домогосподарств:

динаміка чисельності домогосподарств;

аналіз розподілу домогосподарств за наявними типами та ін.

Відповідно до теми можливим є розрахунок узагальнювального показника, що характеризує стан людського розвитку в регіоні або країні – індексу людського розвитку.

Під час виконання розрахунків статистична інформація, яка наводиться у таблицях, обов'язково має супроводжуватися розрахунком окремих показників і коефіцієнтів (наприклад, коефіцієнт народжуваності, смертності, шлюбності, зайнятості, безробіття, рівень бідності, показники міграції, навантаження, показники статистики здоров'я, освіти та ін.).

За усіма показниками слід навести обґрунтовані висновки за текстом роботи. Усі результати розрахунків треба представляти у звіті в стислій формі, бажано у вигляді таблиць, діаграм тощо.

Звіт готується у формі проєкту, має відобразити всі аспекти діяльності студента на місцях проходження практики та може бути структурованим у такий спосіб (у порядку перерахування): титульний аркуш, зміст; вступ; основна частина; висновки та пропозиції; список використаних джерел; додатки.

Вступ – це обґрунтування актуальності та практичної значущості обраної теми роботи, особливостей постановки і вирішення питань стосовно конкретних умов дослідження (2 – 3 с.).

В *основній частині* необхідно: провести оцінку показників діяльності підприємства або установи та навести рекомендації щодо вдосконалення управління на об'єкті дослідження; подати пропозиції і обґрунтування доцільності рішення щодо удосконалення досліджуваного предмету

у системі управління підприємством, а також дати оцінку економічного ефекту від можливого впровадження рекомендацій та управлінських рішень (до 25 с.).

Висновки та пропозиції щодо вдосконалення діяльності підприємства. Узагальнюючи проведений аналіз досліджуваної проблеми, студент має стисло сформулювати головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності підприємства – бази практики (до 3 с.).

Список використаних джерел. Обсяг списку літератури до 30 джерел. Оформлюється у відповідності до стандарту ДСТУ 8302:2015.

Додатки. У додатках рекомендується наводити: статут підприємства; положення про функціональні підрозділи, посадові інструкції фахівців, штатний розпис, форми бухгалтерської, фінансової і статистичної звітності (№ 1 "Баланс"; № 2 "Звіт про фінансові результати"; № 1-ПВ "Звіт з праці", № 3-ПВ "Звіт про використання робочого часу"; № 1-м, 2-м "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", інші), договори з поставачальниками, організаційно-розпорядницькі документи: накази, розпорядження, інструкції, довідкова інформація до аналітичних і прогнозних розрахунків.

Текст звіту має бути набрано на комп'ютері. Обсяг текстової частини – 30 – 35 сторінок формату А4.

Звіт з практики підписується студентом на титульній сторінці з зазначенням дати. Керівник практики ретельно перевіряє звіт з практики, дає загальну оцінку проведеної роботи та вирішує питання про допуск студента до захисту звіту. Разом зі звітом з практики студент здає щоденник практики, оформлений у належний спосіб.

3. Вимоги до баз практик

3.1. Соціально-економічна практика.

Вибір баз практики проводиться кафедрою соціальної економіки на основі аналізу соціальних, виробничих та економічних можливостей підприємств, організацій, установ щодо їх придатності до проведення відповідної практики студентів та їх подальшого працевлаштування.

Студенти мають право надавати пропозиції щодо місця проходження практики, проходити там практику з дозволу кафедри та деканату.

З базами практики ХНЕУ ім. С. Кузнеця завчасно укладає договір на проведення практики. Будь-які зміни, доповнення в тексті договору погоджуються з навчально-методичним відділом, юристом, першим проректором, ректором.

3.2. Науково-дослідна практика.

Проведення науково-дослідної практики здійснюється в ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Науково-дослідну практику студенти проходять на кафедрі соціальної економіки, під керівництвом наукових керівників.

3.3. Переддипломна практика.

Базою для проходження переддипломної практики можуть бути підприємства різних форм власності, організації, державні фінансові установи, органи системи соціального захисту, які є юридичними особами та функціонують на ринку не менше двох років. Підприємства мають відповідати сучасним вимогам, тобто застосовувати передові форми та методи управління й організації планово-економічної роботи, комерційної та маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку, впроваджуватися прогресивні технології виробництва, організації праці та управління. Місця та бази практики визначаються договорами, що укладаються університетом і підприємствами (організаціями), заявками підприємств, організацій, власним вибором місця практики студентами. Студенти проходять практику по одному або невеликими групами (по 4 – 5 осіб). Керівниками практики від підприємства є призначені наказом досвідчені керівники підрозділів чи відділів суб'єкта господарювання, які здійснюють керівництво відповідно до програми практики і разом зі студентом складають індивідуальний план проходження практики.

4. Організація проведення та керівництво практиками

4.1. Соціально-економічна практика.

Організація проведення соціально-економічної практики здійснюється відповідно до Положення про проведення практики студентів закладів вищої освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р. і Положенням про проведення практики студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Керівництво практикою від ХНЕУ ім. С. Кузнеця здійснюється викладачем кафедри соціальної економіки, який контролює своєчасність прибуття студентів на місце практики, консультує практикантів з питань виконання програми практики.

Відповідальність за організацію, проведення та контроль якості практики покладається на завідувача кафедрою соціальної економіки.

Керівник практики від кафедри:

перед початком практики контролює підготовленість баз практики;

забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед початком практики: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання студентам необхідних документів у системі ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця (програми практики, бланк паспорту бази практики, календарного плану, індивідуальних завдань, методичних рекомендацій щодо оформлення звіту практики тощо);

повідомляє студентам про систему звітності про практику, яка затверджена кафедрою;

у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з робочою програмою, проводить моніторинг професійного становлення студента як суб'єкта діяльності під час практики;

контролює забезпечення нормальних умов праці студентів, виконання ними внутрішнього трудового розпорядку, відвідування студентами бази практики;

видає необхідні рекомендації та забезпечує виконання всіх необхідних функцій учасниками практики;

у складі комісії приймає звіти студентів з практики;

подає на кафедру письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями та пропозиціями щодо поліпшення її організації.

Безпосередніми керівниками практики від бази практики є їх працівники. Вони здійснюють методичне керівництво практикою відповідно до затвердженої програми.

Керівник практики від бази практики:

здійснює безпосереднє керівництво практикою;

у тісному контакті з керівником практики від кафедри організує й контролює виконання студентами програм і графіка проходження практики;

забезпечує проведення обов'язкового інструктажу з охорони праці загального та на робочому місці, знайомить студентів із правилами внутрішнього розпорядку;

забезпечує облік виходів на роботу студентів-практикантів; повідомляє керівнику практики від кафедри або безпосередньо завідувачу кафедри про всі порушення трудової дисципліни та внутрішнього розпорядку;

контролює підготовку звітів студентів-практикантів;

після закінчення практики складає характеристику на кожного студента-практиканта, в якій дає оцінку підготовленого ним звіту.

Студенти, що проходять практику зобов'язані:

до початку практики одержати від керівника практики від кафедри консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

своєчасно прибути на базу практики;

пройти інструктаж та суворо дотримуватися правил охорони праці й техніки безпеки;

у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, а також вказівки керівників від кафедри та від бази практики;

максимально використовувати наявні інформаційні можливості бази практики;

заповнювати документацію щодо проходження практики на високому рівні та забезпечувати її доступність для перевірки в будь-який час;

нести відповідальність за виконану роботу;

своєчасно підготувати звіт про виконання програми практики та викласти його в системі ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Не пізніше ніж за день до закінчення практики студент має одержати ділову характеристику, підписану керівником підприємства.

Протягом усього терміну практики студент готує збірку документів, складання яких передбачене програмою практики.

Після закінчення практики студент зобов'язаний подати на кафедру звіт про проходження практики.

4.2. Науково-дослідна практика.

Науково-дослідна практика є одним із видів практики, яка передбачена для студентів Університету і спрямована на розвиток компетенцій, пов'язаних з організацією та виконанням науково-дослідних робіт.

Науково-дослідна практика передує проходженню переддипломної практики, яка є завершальною ланкою практичної підготовки студентів.

Керівництво науково-дослідною практикою здійснюють науково-педагогічні працівники кафедри, які активно займаються науковою діяльністю. Керівник науково-дослідної практики є керівником переддипломної практики та кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

Керівник науково-дослідної практики зобов'язаний:

видати студенту індивідуальний календарно-тематичний план проходження практики з урахуванням теми його кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;

консультувати студентів і здійснювати поточний контроль виконання календарно-тематичного плану згідно попередньо визначеного графіка;

надати рецензію на звіт про проходження практики.

4.3. Переддипломна практика.

Процес організації переддипломної практики вимагає вирішення таких питань: вибір баз практики; визначення кола обов'язків і прав студентів-практикантів; встановлення загальних засад керівництва практикою; визначення форми проведення практики; підготовка індивідуальних завдань для проходження практики; підбір інформаційної бази практики (літературних джерел, законодавчих та нормативних документів тощо); визначення форм і методів контролю за проходженням практики; розроблення вимог щодо підготовки та оформлення звіту за результатами проходження практики.

Обов'язки і права студента-практиканта. Обов'язки і права формуються в межах, які мають забезпечити виконання практикантом програм практики. Обов'язки студента регламентуються визначенням окремих організаційних заходів, які має виконати студент-практикант.

У період практики студенти мають:

повністю та самостійно виконувати завдання, передбачені програмою і календарним планом практики;

здійснити збір, систематизацію, оброблення й аналіз первинної економіко-управлінської інформації та ілюстративних матеріалів за програмою практики;

забезпечити необхідну якість виконаної роботи за планом підрозділу та її результати;

регулярно вести записи в щоденнику практики про характер виконаної роботи та завдань і своєчасно надавати його для контролю керівникам практики;

виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку, суворо дотримуватися правил охорони праці;

оформити та захистити звіт за результатами проходження практики.

У процесі проходження практики студенти мають право:

на одержання в період практики стипендії та бути зарахованими на вакантну посаду з оплатою праці (окрім стипендії) за рахунок бази практики;

отримувати необхідну інформацію для виконання завдань згідно з програмою практики;

користуватися інформаційним фондом баз практики з дозволу головних фахівців і керівників структурних підрозділів;

отримувати компетентну консультацію фахівців баз практики з питань, передбачених робочою програмою практики;

з дозволу керівника практики від баз практики користуватися обчислювальною технікою й оргтехнікою для оброблення інформації, пов'язаної з виконанням завдання практики;

користуватися послугами підрозділів неvirобничої інфраструктури баз практики.

Керівництво практикою. Керівництво практикою студента здійснюється представниками закладу вищої освіти та баз практики.

Відповідальний за організацію і проведення практики на кафедрі зобов'язаний:

забезпечити проведення інструктажу студентів з правил охорони праці та техніки безпеки;

здійснювати загальне керівництво і контроль за проходженням практики студентами;

провести консультацію зі студентами щодо порядку проходження практики;

забезпечити студентів необхідними документами: робочою програмою проходження практики, індивідуальним завданням тощо;

консультувати студентів з питань збору та підготовки матеріалів необхідних для складання звіту з практики;

у співробітництві з керівником від бази практики забезпечити високу якість її проходження згідно з робочою програмою практики;

контролювати виконання студентами робочої програми практики та індивідуального завдання;

брати участь у роботі комісії із захисту звітів про практику;

перевіряти зміст звіту та відповідність його робочій програмі практики;

брати участь в обговоренні результатів проходження практики.

Керівник практики від бази практики виконує такі функції:

організовує практику студентів у повній відповідності до положення та програми практики;

забезпечує студентів робочими місцями та створює умови для отримання ними в період проходження практики інформації для виконання програми практики;

забезпечує проведення інструктажу студентів з правил охорони праці та техніки безпеки;

спільно з керівником практики від кафедри надає допомогу у розробленні індивідуальних календарних планів проходження практики і здійснює контроль за їх виконанням;

забезпечує студентів необхідними консультаціями зі всіх питань, які належать до завдання з практики і дипломної роботи, із залученням фахівців підприємства;

надає допомогу студентам у збиранні, систематизації й аналізі первинної техніко-економічної інформації на підприємстві;

здійснює методичне керівництво і надає допомогу студентам під час виконання відповідних розрахунків;

допомагає у підготовці звіту про практику;

надає студентам можливість обговорення на підприємстві результатів систематизації й аналізу початкової інформації та вирішення завдань практики;

надає студентам можливість користування обчислювальною й оргтехнікою для оброблення інформації та оформлення звіту;

після закінчення практики готує висновки про роботу студентів з оцінювання фундаментальної, загальнопрофесійної та спеціальної підготовки, ставлення до виконання завдань і програми практики;

складає письмові характеристики студентів з оцінювання їхнього ставлення до роботи; про дотримання студентами трудової дисципліни; про рівень теоретичної та практичної підготовки студентів.

Після закінчення терміну практики студент доповідає керівнику про закінчення практики та здає на перевірку щоденник і звіт у визначені випусковою кафедрою терміни.

5. Техніка безпеки під час проходження практики

5.1. Соціально-економічна практика.

Практика студентів університету проводиться на базах практики, які мають відповідати вимогам нормативно-правових актів з охорони праці. Відповідальність за організацію проведення і контроль практики покладається на керівника соціально-економічної практики. У тісному контакті з керівником практики від Університету бази практики забезпечують високу якість та безпеку її проходження згідно з програмою проходження практики. Обов'язковою умовою допущення студентів до проходження практики є проходження ними вступного інструктажу з охорони праці та оформлення його у журналі реєстрації з підписами особи, яка проводила інструктаж та особи, яку інструктували. Після прибуття на базу практики студент-практикант має отримати вступний інструктаж з охорони праці та первинний інструктаж на місці проходження практики і поставити підпис у відповідних журналах інструктажу. Студенту-практиканту мають бути забезпечені нормальні умови праці й умови проходження практики. Студент-практикант має дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку організації. Студент-практикант до початку практики має: одержати від керівника практики від Університету консультації щодо оформлення усіх необхідних документів; отримати номер телефону керівника практики від Університету для повідомлення щодо виникнення нестандартної ситуації; своєчасно прибути на базу проходження практики; вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці, виробничої санітарії.

Перед початком роботи студент-практикант має організувати своє робоче місце (місце проходження практики). Під час практики не допускається: залишати місце практики без дозволу керівника практики від бази практики; відволікати від роботи працівників, які його оточують; у разі виникнення недоліків у роботі обладнання та приладів (комп'ютера, ксерокса, побутових приладів тощо) негайно повідомити керівника практики від бази практики та припинити роботу до усунення недоліків. Негайно припинити роботу, довести до відома керівника практики у випадку: погіршення у студента-практиканта стану здоров'я; отримання студентом-практикантом травми; виникнення пожежі.

Студент-практикант під час проходження соціально-економічної практики зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я оточення

у процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території підприємства, установи, організації. Для усунення аварійної ситуації студент-практикант має виконувати вказівки керівника практики, якщо це не приведе до погіршення стану його здоров'я.

5.2. Науково-дослідна практика.

Науково-дослідна практика проводиться із дотриманням вимог з охорони праці. Перед початком проходження практики студент знайомиться з правилами пожежної безпеки, з правовою та нормативною документацією з охорони праці на базі практики. Під час науково-дослідної практики студент зобов'язаний дотримуватися вимог з охорони праці.

5.3. Переддипломна практика.

На організаційних зборах перед початком переддипломної практики зі студентами проводиться вступний інструктаж з охорони праці. Його проводить викладач кафедри охорони праці та техніки безпеки. При цьому заповнюється журнал з техніки безпеки, в якому розписуються студенти, які пройшли інструктаж і викладач, що його проводив.

Перед початком проходження практики практикант зобов'язаний пройти інструктаж з правил техніки безпеки на робочому місці з обов'язковою фіксацією дати та підписом у журналі інструктажів із техніки безпеки.

За місцем проходження практики здобувачі освіти проходять вступний інструктаж у кабінетах з техніки безпеки і на робочих місцях, завданнями якого є:

- ознайомлення з правилами внутрішнього розпорядку й основами трудової дисципліни на підприємстві;

- ознайомлення з інструкціями, правилами й нормами з техніки безпеки та виробничої санітарії, електробезпеки і пожежної безпеки стосовно умов конкретного структурного підрозділу та підприємства загалом;

- ознайомлення із санітарно-гігієнічними заходами, проведеними на підприємстві.

Керівник практики від Університету контролює проведення й оформлення посадовими особами інструктажу на кожному новому робочому місці за встановленою на підприємстві формою.

Під час проходження практики здобувач освіти зобов'язаний суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку: інструкцій, правил і норм техніки безпеки та виробничої санітарії.

Практикант зобов'язаний негайно повідомити адміністрацію підприємства, кафедру та керівника практики від Університету про нещасні випадки,

які сталися під час проходженні практики. У разі нещасного випадку, який трапився зі здобувачем освіти, керівники практики беруть безпосередню участь у розслідуванні його причин. Про результати розслідування керівники практики негайно повідомляють ректора ХНЕУ ім. С. Кузнеця, проректора та завідувача кафедри.

Не допускається використовувати здобувачів освіти на роботах, які не відповідають профілю спеціальності 232 "Соціальне забезпечення".

6. Оцінювання результатів практики

Оцінюють результати проходження й захисту практики за 100-бальною системою оцінювання результатів навчання, прийнятою в університеті (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання результатів проходження й захисту практики

Оцінка (за чотирибальною шкалою)	Оцінка (за стобальною шкалою)
Диференційована шкала	
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	1 – 59
Недиференційована шкала	
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	1 – 59

Підсумкова кількість балів, набута здобувачем вищої освіти за результатами проходження практики, ураховує:

відгук керівника від бази практики;

відгук керівника від кафедри;

презентацію здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;

відповіді на запитання.

Здобувачі вищої освіти, які не захистили у призначений термін звіти із практики, будуть мати академічну заборгованість.

Критерії оцінювання:

соціально-економічна практика:

1 – 59 балів – здобувач допустив суттєві помилки під час вирішення завдань практики; звітні документи оформлено з численними помилками; студент неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; оцінка керівника з практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями;

60 – 73 бали – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено з численними помилками або не в повному обсязі; на захисті студент проявив повне незнання досліджуваного об'єкта, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії;

74 – 89 балів – програма практики розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру; недостатньо використано в процесі аналізу матеріали звітності; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; студент на захисті продемонстрував хороші знання, відповів на запитання членів комісії;

90 – 100 балів – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено відповідно до вимог і подані до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; студент оволодів навичками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь студента на запитання членів комісії є вичерпною.

науково-дослідна практика:

1 – 59 балів – здобувач допустив суттєві помилки під час проведення науково-дослідного завдання; на захисті студент проявив незадовільні знання щодо досліджуваного об'єкта, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії;

60 – 73 бали – звіт з науково-дослідної практики оформлено з численними помилками або не в повному обсязі; на захисті студент продемонстрував поверхові знання; відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні;

74 – 89 балів – науково-дослідне завдання має окремі недоліки непринципового характеру; недостатньо використані матеріали періодичних наукових видань; мають місце деякі зауваження щодо оформлення завдання; студент відповідає на проблемні запитання, пов'язані зі змістом тематики дослідження, однак окремі відповіді неточні, неповні;

90 – 100 балів – науково-дослідне завдання оформлено відповідно до вимог і подано до захисту у визначений кафедрою термін; воно містить елементи новизни, має практичне значення; студент оволодів навичками науково-дослідної дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; студент на захисті продемонстрував хороші знання, відповів на запитання членів комісії, вільно володіє змістом проведеного дослідження, розуміє сутність обраної наукової проблеми та здатний до наукової дискусії щодо неї;

переддипломна практика:

1 – 59 балів – здобувач допустив суттєві помилки під час вирішення завдань практики; звітні документи оформлено з численними помилками; студент неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; оцінка керівника із практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями;

60 – 73 бали – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено з численними помилками або не в повному обсязі; на захисті студент проявив повне незнання досліджуваного об'єкта, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії;

74 – 89 балів – програму практики розкрито, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру; недостатньо використано в процесі аналізу матеріали звітності; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; студент на захисті продемонстрував хороші знання, відповів на запитання членів комісії;

90 – 100 балів – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено відповідно до вимог і подані до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; студент оволодів навичками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь студента на запитання членів комісії є вичерпною.

Рекомендована література

1. Артемчук Г. І. Методика організації науково-дослідної роботи : навч. посіб. для студ. та викл. ВНЗ, Київ. держ. лінгв. ун-т / Г. І. Артемчук, В. М. Курило, М. П. Кочерган. – Київ : Форум, 2012. – 270 с.

2. Крушельницька О. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / О. Крушельницька. – Київ : Кондор, 2016. – 206 с.

3. Лудченко А. А. Основы научных исследований : учеб. пособ. / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Прима ; под ред. А. А. Лудченко. – Киев : О-ва "Знання", КОО, 2006. – 114 с.
4. Петрук В. Основы науково-дослідної роботи : навч. посіб. / В. Петрук, Є. Володарський, В. Мокін. – Вінниця : "Освіта", 2015. – 144 с.
5. Пилипчук М. Основы наукових досліджень : підручник / М. Пилипчук, А. Григор'єв, В. Шостак. – Київ : Знання, 2007. – 207 с.
6. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – Київ : Знання, 2014. – 307 с.
7. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця [Електронний ресурс] : наказ № 5 від 26.10.2020 р.). – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-u-HNEU.pdf>.
8. Положення про практичну підготовку в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, затвердженого наказом 31.01.2020 р. № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Polozhennya-pro-organizatsiyu-praktyky-studentiv.pdf>.
9. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>.
10. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18>.
11. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19>.
12. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / Ю. П. Сурмін. – Київ : НАДУ, 2008. – 184 с. – Режим доступу : <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text.pdf>.

Додатки

Додаток А

Базова тематика для науково-дослідної практики

1. Державна політика у сфері зайнятості та подолання безробіття.
2. Обґрунтування перспективних напрямів розвитку ринку праці України.
3. Обґрунтування напрямів підвищення рівня зайнятості населення України.
4. Система професійного навчання як фактор ефективної зайнятості.
5. Соціальна підтримка молоді на ринку праці України.
6. Соціальний захист молоді у сфері зайнятості.
7. Міграція працездатного населення в Україні: особливості та шляхи подолання.
8. Молодіжне безробіття в Україні: особливості та шляхи подолання.
9. Обґрунтування напрямів підвищення трудової мобільності на ринку праці.
10. Організаційне забезпечення соціального захисту безробітних в Україні.
11. Удосконалення працевлаштування осіб з інвалідністю як запорука їхньої соціальної інтеграції.
12. Розроблення ефективних технологій щодо працевлаштування окремих категорій безробітних (довготривалі безробітні, особи передпенсійного віку).
13. Реформування системи соціального захисту в умовах кризи (на прикладі району, області, регіону).
14. Державна допомога сім'ям з дітьми як форма соціального захисту.
15. Удосконалення механізмів надання соціальних послуг і допомог населенню.
16. Організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні.
17. Соціальна робота з бездомними людьми.
18. Соціальна підтримка сімей учасників АТО й ООС.
19. Розвиток галузей соціальної інфраструктури (на прикладі однієї з галузей).

20. Удосконалення системи соціального захисту ... (зайнятих, безробітних, молоді, осіб з інвалідністю, сім'ї).
21. Удосконалення управління наданням медичних послуг на регіональному рівні.
22. Управління якістю освіти в регіоні: концептуальна модель і механізми реалізації.
23. Формування багаторівневої системи пенсійного забезпечення в Україні.
24. Розвиток недержавного пенсійного забезпечення в Україні.
25. Реформування та розвиток пенсійної системи в Україні.
26. Напрями роботи з людьми похилого віку в системі соціального забезпечення.
27. Підвищення рівня та якості життя населення.
28. Реалізація державної стратегії подолання бідності в Україні.
29. Шляхи подолання бідності як соціально-економічного явища.
30. Методичне забезпечення обстеження бідності населення в Україні.
31. Територіальні особливості якості життя населення та обґрунтування заходів її підвищення.
32. Задоволеність працею та її чинники в Україні.
33. Гарантії в оплаті праці як елемент соціального захисту найманих працівників.
34. Оптимізація структури та рівня доходів населення в Україні.
35. Обґрунтування напрямів підвищення якості життя соціально незахищених верств населення.
36. Гідна праця як чинник розбудови соціально орієнтованої економіки.
37. Соціальна безпека України та шляхи її зміцнення на регіональному рівні.
38. Інституціональні критерії інноваційної складової безпеки соціальних систем України.
39. Удосконалення державної молодіжної політики на регіональному рівні.
40. Волонтерська діяльність як засіб підтримки солідарності серед молоді.
41. Формування та використання трудового потенціалу.

42. Розвиток трудового потенціалу.
43. Людський розвиток і соціальні ризики в Україні (або на прикладі регіону).
44. Людський капітал в Україні: сприяння розвитку його основних компонентів.
45. Демографічна ситуація в Україні та шляхи її покращення.
46. Вплив гендерних стереотипів на професійну кар'єру.
47. Розвиток шлюбно-сімейних відносин в Україні.
48. Вплив соціальної політики держави на функціонування сім'ї як соціального інституту.
49. Державна соціальна політика та профспілки: механізми взаємодії.
50. Діяльність профспілок у соціально-трудовах відносинах.
51. Розвиток системи соціального партнерства в Україні.
52. Обґрунтування напрямів підвищення ефективності діяльності профспілок.
53. Інформаційні технології в соціальному забезпеченні.
54. Удосконалення професійної підготовленості та професійної компетентності соціальних працівників.
55. Самоменеджмент ділової кар'єри соціального працівника та шляхи підвищення його ефективності в сучасній Україні.
56. Соціальний аудит як тип сучасного суспільного контролю.
57. Соціально-трудові конфлікти та шляхи їх подолання.
58. Соціальне підприємництво як сучасна модель соціально-економічного розвитку.
59. Соціальна відповідальність як запорука сталого економічного розвитку.
60. Становлення та розвиток соціально відповідального бізнесу в Україні.
61. Роль соціальної реклами у підвищенні доступності соціальних послуг.
62. Прогнозування розвитку соціальної сфери.
63. Профілактика "професійного вигорання" соціальних працівників у державних установах системи соціального захисту.
64. Соціально-психологічний клімат студентської групи як чинник формування соціального капіталу.

Зміст

Вступ.....	3
1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик.....	4
2. Зміст практик.....	10
3. Вимоги до баз практик.....	17
4. Організація проведення та керівництво практиками.....	18
5. Техніка безпеки під час проходження практики.....	24
6. Оцінювання результатів практики.....	26
Рекомендована література.....	28
Додатки.....	30

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Наскрізна програма практики
для студентів спеціальності
232 "Соціальне забезпечення"
освітньої програми "Управління соціальною сферою"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Іванісов Олег Вікторович**
Лебединська Олена Сергіївна

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2023 р. Поз. № 44 ПП. Обсяг 34 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*